

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący)
SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)
SSA Marek Szymanowski

w sprawie z powództwa W. O.
przeciwko P. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
o diety i ryczałty z tytułu podróży służbowej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 18 czerwca 2024 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach
z dnia 27 października 2022 r., sygn. akt XI Pa 173/22,

- I. oddala skargę kasacyjną,**
- II. zasądza od pozwanej P. spółki z o.o.
w W. na rzecz powoda W. O. 1.350 zł (jeden tysiąc i trzysta
pięćdziesiąt) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w
postępowaniu kasacyjnym z odsetkami
z art. 98 § 1¹ k.p.c.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z 27 października 2022 r. zmienił wyrok Sądu Rejonowego Katowice-Zachód w Katowicach z 18 maja 2022 r. w ten sposób, że zasądził od pozwanego pracodawcy P. sp. z o.o. w W. na rzecz powoda W. O. kwotę 21.747,62 zł tytułem wyrównania świadczeń z tytułu podróży służbowych z odsetkami.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód był pracownikiem pozwanego od 26 czerwca 2006 r. do 21 sierpnia 2018 r., zatrudnionym na stanowisku kierowcy-mechanika. W okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2017 r. powód odbywał podróże służbowe do Francji, Hiszpanii, Niemiec, Włoch, Czech, Słowacji, Austrii, Belgii i Holandii.

Kwestie związane z rozliczaniem podróży służbowych w spornym okresie były u pozwanego uregulowane w Regulaminie wynagradzania z 3 lipca 2014 r. Zgodnie z § 14 ust. 2 Aneksu Nr 1 do Regulaminu wynagradzania należności z tytułu podróży służbowych pracodawca wypłacał na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r., poz. 167), z zastrzeżeniem przepisów tego paragrafu. Z mocy Aneksu nr 3 z 22 kwietnia 2016 r., § 14 ust. 9 Regulaminu wynagradzania stanowił, iż w przypadku wykonywania transportów międzynarodowych, kiedy okres pobytu kierowcy w delegacji w danym miesiącu rozliczeniowym będzie większy niż 4 doby, przysługiwała premia w wysokości 50 zł za każdy następny dzień delegacji na terenie Polski oraz zwrot kosztów podróży służbowej (diety i ryczałt) w wysokości określonej rozporządzeniem, o którym mowa w ust. 2. W aneksie nr 4 z 18 maja 2016 r. obowiązującym u pozwanego od 1 czerwca 2016 r. treść dotychczasowego ust. 9 została ujęta w § 14 ust. 8 aneksu.

Konieczność zmiany treści regulaminu wynagradzania sygnalizował prezesowi pozwanego ówczesny przewodniczący związku zawodowego – J. D.. Przedstawiciele związku zawodowego nie uczestniczyli na żadnym etapie przy formułowaniu czy redagowaniu zmienianych przepisów regulaminu wynagradzania. Zostały one przygotowane przez pracodawcę i przedstawione do podpisu.

Po sygnalizacji, pozwany zaproponował wprowadzenie regulacji, zgodnie z którą kierowca wykonujący transport międzynarodowy po powrocie do Polski, za czas rozładunku, załadunku i powrotu na bazę, jeżeli będzie to trwało dłużej niż 4 dni za każdy kolejny dzień otrzyma premię w wysokości 50 zł, a także dietę i ryczałt krajowy wynikający z rozporządzenia. Regulacja ta nie miała wpływać w żaden sposób na diety i ryczałty przysługujące za podróż zagraniczną.

Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z treścią art. 77⁵ § 1 k.p. pracownikowi wykonującemu na polecenie pracodawcy zadanie służbowe poza miejscowością, w której znajduje się siedziba pracodawcy, lub poza stałym miejscem pracy przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową. Z mocy art. 77⁵ § 3 k.p. warunki wypłacania należności z tytułu podróży służbowej pracownikowi zatrudnionemu u innego pracodawcy niż państwowa lub samorządowa jednostka sfery budżetowej określa się w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę, jeżeli pracodawca nie jest objęty układem zbiorowym pracy lub nie jest obowiązany do ustalenia regulaminu wynagradzania. Stosownie do 77⁵ § 4 k.p. postanowienia układu zbiorowego pracy, regulaminu wynagradzania lub umowy o pracę nie mogą ustalać diety za dobę podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju w wysokości niższej niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika, o którym mowa w § 2. Na podstawie 77⁵ § 5 k.p. w przypadku, gdy układ zbiorowy pracy, regulamin wynagradzania lub umowa o pracę nie zawiera postanowień, o których mowa w § 3, pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej odpowiednio według przepisów, o których mowa w § 2.

Na zasadzie § 5 w zw. z § 2 art. 77⁵ k.p. wysokość diet, z uwzględnieniem czasu trwania podróży, a w przypadku podróży poza granicami kraju - waluty, w jakiej będzie ustalana dieta i limit na nocleg w poszczególnych państwach, a także warunki zwrotu kosztów przejazdów, noclegów i innych wydatków zostały określone w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej z dnia 29 stycznia 2013 r. (Dz.U. z 2013 r., poz. 167). Pracodawca może w aktach prawa zakładowego albo w umowie o pracę ustalić należności przysługujące pracownikowi z tytułu podróży

służbowych w innej - nawet niższej - wysokości, niż wynikająca z przepisów rozporządzenia.

Pozwany pracodawca w regulaminie wynagradzania z 3 lipca 2014 r. i aneksach do niego, szczegółowo uregulował zasady obliczania należności przysługujących pracownikom zatrudnionym na stanowisku kierowcy-mechanika z tytułu podróży służbowych odbywanych na terenie kraju i poza jego granicami.

Sąd I instancji nie zgodził się ze stanowiskiem powoda, że § 14 ust. 8 aneksu nr 4 do regulaminu wynagradzania miałby wyłączać stosowanie jego zapisów w odniesieniu do kierowców przebywających w podróży zagranicznej w danym miesiącu rozliczeniowym dłużej niż cztery doby, a co za tym idzie, aby począwszy od piątej doby podróży służbowej pracownikowi miał przysługiwać zwrot kosztów podróży służbowej w wysokości określonej w rozporządzeniu. Sąd I instancji za najbardziej miarodajne uznał zastosowanie metod wykładni literalnej. Jak wynika z wyroku Sądu Najwyższego z 9 lipca 2009 r. (II PK 232/08) regulamin wynagradzania jest aktem normatywnym, a nie czynnością prawną w rozumieniu prawa cywilnego. Dlatego do interpretacji jego postanowień należy stosować metody wykładni, na jakich dokonuje się wyjaśnienia treści powszechnie obowiązujących przepisów prawa pracy. Jedynie zupełnie wyjątkowo - gdy zawiodą te metody wykładni - do interpretacji postanowień regulaminu wynagradzania można stosować posiłkowo zasady wykładni oświadczeń woli stron czynności prawnych (art. 65 k.c. w zw. z art. 300 k.p.). Taka wyjątkowa sytuacja nie zachodzi jednak w rozpatrywanej sprawie, albowiem dostępne zasady wykładni aktów normatywnych w sposób kompletny pozwalają na interpretację § 14 ust. 8 regulaminu wynagradzania obowiązującego u pozwanego pracodawcy w brzmieniu nadanym mu aneksem z 18 maja 2016 r. Dlatego też zgodnie ze wskazaniem Sądu Najwyższego zawartym w wyroku z 3 sierpnia 2012 r. (I PK 42/12) przy interpretacji tekstu autonomicznego źródła prawa pracy (art. 9 k.p.) decydujące znaczenie należy nadać zasadom wykładni aktów normatywnych, a nie jedynie odpowiednio i posiłkowo stosowanym zasadom wykładni oświadczeń woli składającym się na treść czynności prawa cywilnego.

Celem dokonania wykładni § 14 ust. 8 regulaminu wynagradzania obowiązującego u pozwanego pracodawcy, w brzmieniu nadanym aneksem z dnia 18 maja 2016 r., w pierwszej kolejności należało zwrócić uwagę na jego dosłowną

treść, która brzmi: W przypadku wykonywania transportów międzynarodowych, w przypadku kiedy okres pobytu kierowcy w delegacji w danym miesiącu rozliczeniowym będzie większy niż 4 doby, przysługiwać mu będzie premia w wysokości 50 zł za każdy następny dzień delegacji na terenie Polski oraz zwrot kosztów podróży służbowej (diety i ryczałt) w wysokości określonej rozporządzeniem, o którym mowa w ust. 2, tj. rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r., poz. 167).

Już samo literalne brzmienie zacytowanego § 14 ust. 8 pozwala na stwierdzenie, że w przypadku wykonywania transportów międzynarodowych zwrot kosztów podróży służbowej w wysokości określonej rozporządzeniem przysługuje pracownikowi za każdy dzień delegacji na terenie Polski począwszy od piątej doby. *A contrario* zatem - powyższy zwrot kosztów podróży służbowej w wysokości określonej tym rozporządzeniem nie przysługuje pracownikom za dni delegacji odbywanej poza granicami kraju, nawet gdyby podróż zagraniczna trwała ponad 4 doby, co jest zasadą w przypadku kierowców wykonujących transport międzynarodowy, biorąc pod uwagę kraje, do których owe podróże się odbywają (np. Włochy, Hiszpania) i związany z tym dystans do przejechania, wymogi dotyczące przestrzegania czasu jazdy i czasu wypoczynku oraz konieczny czas oczekiwania za załadunek/rozładunek. Prawidłowa wykładnia literalna analizowanego § 14 ust. 8 regulaminu wynagradzania pozwala na bezproblemowe zrozumienie, że użyty przez pracodawcę zwrot „...przysługiwać mu będzie premia w wysokości 50 zł za każdy następny dzień delegacji na terenie Polski oraz zwrot kosztów podróży służbowej (diety i ryczałt) w wysokości określonej rozporządzeniem...” oznacza tyle co „za każdy następny dzień delegacji na terenie Polski przysługiwać mu będzie premia w wysokości 50 zł i za każdy następny dzień delegacji na terenie Polski przysługiwać mu będzie zwrot kosztów podróży służbowej (diety i ryczałt) w wysokości określonej rozporządzeniem”.

Ponadto wbrew twierdzeniom powoda § 14 ust. 8 regulaminu nie zawiera żadnych norm derogujących regulację regulaminu wynagradzania obowiązującego u pracodawcy, na rzecz rozporządzenia. Wniosek ten wynika z analizy literalnej

warstwy omawianego przepisu, gdyż takiej regulacji omawiany przepis po prostu nie zawiera. Zawiera jedynie odesłanie do rozporządzenia, a i to w wąsko wskazanym przez siebie zakresie - powyżej czwartej doby delegacji na terenie Polski.

Sąd Rejonowy zauważył, że konsekwencją przyjęcia forsowanej przez powoda wykładni § 14 ust. 8 regulaminu wynagradzania byłoby stwierdzenie, że przepis ten zawiera pustą normę. Interpretacja powoda w zakresie zwrotu kosztów podróży służbowej (diety i ryczałt) nie nadaje bowiem analizowanemu przepisowi żadnego znaczenia. Zabieg taki należy uznać za niedopuszczalny, albowiem żadnego przepisu nie wolno interpretować w taki sposób, aby którakolwiek jego część okazała się zbędna.

Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt, że powód w swojej interpretacji całkowicie pominął strukturę wewnętrzną całego § 14 regulaminu wynagradzania w brzmieniu nadanym aneksem z 18 maja 2016 r. Dokonując wykładni systemowej owej regulacji trzeba bowiem zwrócić uwagę na § 14 ust. 2 regulaminu wynagradzania, który wprost stanowi, że należności z tytułu podróży służbowych wypłaca się na zasadach określonych w rozporządzeniu, z zastrzeżeniem przepisów § 14 regulaminu wynagradzania. Z § 14 ust. 2 regulaminu wynagradzania wypływa zatem oczywisty wniosek, że każda z kolejnych jednostek redakcyjnych § 14 stanowi szczegółowe uregulowanie zasad ustalania wysokości należności przysługujących pracownikom pozwanego z tytułu podróży służbowych w sposób odmienny, niż wynika to z zapisów powyższego rozporządzenia, zatem jej zastąpienie przez przepisy tego rozporządzenia byłoby pozbawione sensu. Również § 14 ust. 8 regulaminu wynagradzania stanowi takie właśnie zastrzeżenie, wobec czego z § 14 ust. 2 w zw. z ust. 8 regulaminu wynagradzania wynika, iż § 14 ust. 8 regulaminu wynagradzania stanowi samodzielną regulację, którą należy stosować zamiast rozporządzenia i która - wbrew twierdzeniom powoda - w żaden sposób nie deroguje samej siebie.

Samoistny charakter regulacji § 14 ust. 8 regulaminu wynagradzania, potwierdza również wykładnia historyczna. Jak wynika z wyjaśnień reprezentanta pozwanego – L. C. wprowadzenie tej regulacji miało dodatkowo wynagrodzić kierowcom wykonującym transport międzynarodowy ich czas pobytu na delegacji na terenie kraju. Kierowcy wykonujący transporty międzynarodowe, którzy wracali z

zagranicznej podróży służbowej po przekroczeniu granicy Polski mieli jeszcze za zadanie jeździć z ładunkiem po Polsce i rozwozić go w określone miejsca, co trwało nawet kilka dni. Podobnie kilka dni mogło trwać zebranie w Polsce załadunku, który następnie był transportowany np. do Hiszpanii. Wszystkie te dni wliczały się do jednej delegacji, przy czym za dni pracy na terenie kraju zwrot kosztów podróży był znacznie niższy niż za dni spędzone w podróży zagranicznej. Kierowcy wykonujący przewóz w transporcie międzynarodowym wystąpili więc do pracodawcy o dopłatę za wykonywanie czynności na terenie Polski. Z tego względu do regulaminu wynagradzania został wprowadzony sporny zapis, zgodnie z którym w przypadku, kiedy okres pobytu kierowcy w delegacji w danym miesiącu rozliczeniowym był większy niż cztery doby, począwszy od piątej doby podróży służbowej na terenie Polski kierowcy przysługiwać miała premia w wysokości 50 zł netto za dzień i zwrot kosztów podróży służbowej (diety i ryczałt) w wysokości określonej rozporządzeniem. W ocenie Sądu I instancji wyjaśnienia reprezentanta pozwanego są miarodajne dla ustalenia z jakich względów pozwany pracodawca zdecydował się na wprowadzenie tej regulacji i czemu ona miała służyć.

W ocenie Sądu Rejonowego na pełną akceptację zasługuje stanowisko strony pozwanej, zgodnie z którym, § 14 ust. 8 regulaminu wynagradzania w brzmieniu wynikającym z Aneksu nr 4 z dnia 18 maja 2016 r. interpretować należy w ten sposób, że każde przewidziane w nim świadczenie przysługuje za piątą i każdy następny dzień delegacji na terenie Polski, jeśli kierowca wykonujący transport międzynarodowy przebywa w delegacji na terenie Polski dłużej niż cztery doby w danym miesiącu rozliczeniowym.

Apelację od tego wyroku wniósł powód.

Sąd Okręgowy podzielił w przeważającym zakresie ustalenia faktyczne Sądu I instancji uznając je za własne. Sąd odwoławczy nie podzielił natomiast interpretacji postanowień regulaminu wynagradzania pozwanego dokonanej przez Sąd Rejonowy. W tym zakresie zarzuty stawiane zaskarżonemu wyrokowi okazały się uzasadnione.

Sąd odnotował generalną zasadę unormowaną w § 14 ust. 2 aneksu nr 4 do regulaminu wynagradzania pozwanego, zgodnie z którą należności z tytułu podróży służbowych wypłaca się na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy

i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej, z zastrzeżeniem przepisów niniejszego paragrafu. Z normy tej wynika pierwszeństwo stosowania przepisów cytowanego rozporządzenia, chyba że przepis szczególny regulaminu stanowi inaczej. Natomiast analiza § 14 ust. 8 regulaminu wynagradzania w brzmieniu nadanym mu aneksem nr 4 z 18 maja 2016 r. prowadzi do wniosku, iż ma on zastosowanie w przypadku kumulatywnego spełnienia dwóch warunków: wykonywania transportów międzynarodowych oraz pobytu kierowcy w delegacji w danym miesiącu rozliczeniowym przez okres dłuższy niż 4 doby. Gdy to nastąpi, to kierowcy przysługuje: premia w wysokości 50 zł za każdy następny dzień delegacji na terenie Polski oraz zwrot kosztów podróży służbowej (diety i ryczału) w wysokości określonej rozporządzeniem, o którym mowa w ust. 2 aneksu. Trafnie zarzuca apelujący, że zastrzeżenie dotyczące przysługiwania świadczenia za każdy następny dzień delegacji ograniczone do terenu Polski odnosi się wyłącznie do premii. Natomiast ograniczenia tego nie zastosowano w odniesieniu do zwrotu kosztów podróży służbowej (diety i ryczału), co oznacza, iż zwrot ów w wysokości określonej powołanym rozporządzeniem przysługuje za każdy następny dzień delegacji, niezależnie od tego, gdzie jest ona realizowana - na terenie Polski czy też poza nią. Nie budzi najmniejszych wątpliwości fakt, że gdyby zamiarem twórców regulaminu było odniesienie ograniczenia jego zastosowania w zakresie zwrotu kosztów podróży służbowej do pobytu kierowcy w delegacji w danym miesiącu rozliczeniowym przez okres dłuższy niż 4 doby tylko na terenie Polski, to oczywistym byłoby inne sformułowanie analizowanej regulacji. Miałaby ona zastosowanie w przypadku kumulatywnego spełnienia dwóch warunków: wykonywania transportów międzynarodowych oraz pobytu kierowcy w delegacji w danym miesiącu rozliczeniowym przez okres dłuższy niż 4 doby za każdy następny dzień delegacji na terenie Polski. Gdy to by nastąpiło, to kierowcy przysługiwałaby: premia w wysokości 50 zł oraz zwrot kosztów podróży służbowej (diety i ryczału) w wysokości określonej rozporządzeniem, o którym mowa w ust. 2 aneksu.

Słusznie wywodzi pozwany, że wyraz „oraz” zastosowany pomiędzy opisem wymienionych wyżej świadczeń ma takie samo znaczenie i funkcję, jak wyraz

„jednocześnie” czy też spójnik „i”. Jest to spójnik łączący dwa zdania lub ich części pozostające względem siebie w związku. Na tym kończy się jednak prawidłowość interpretacji postanowień regulaminu prezentowana przez pozwanego. Zastosowanie owego spójnika w żadnym wypadku nie oznacza bowiem, że w przypadku wykonywania transportów międzynarodowych i pobytu kierowcy w delegacji w danym miesiącu rozliczeniowym przez okres dłuższy niż 4 doby zawsze przysługuje mu jednocześnie premia w wysokości 50 zł i zwrot kosztów podróży służbowej (diety i ryczału) w wysokości określonej rozporządzeniem, o którym mowa w ust. 2 aneksu. Owa premia jest mu wypłacana bowiem w przypadku spełnienia dodatkowego warunku, jakim jest pobyt przez następne dni delegacji na terenie Polski. Gdy ów warunek nie zostanie spełniony, to kierowca otrzyma tylko wskazany wyżej zwrot kosztów podróży służbowej w wysokości określonej rozporządzeniem, naco użyty spójnik „oraz” nie ma wpływu. Gdy natomiast wymóg ten zostanie zrealizowany, to niezależnie od gwarantowanego mu w każdym przypadku delegacji trwającej ponad 4 doby zwrotu kosztów podróży we wskazanej tam wysokości kierowca uzyska także premię, o jakiej tam mowa.

Oczywistym jest bowiem, że użycie spójnika „oraz” przed słowami „na terenie Polski” oznacza, że zastrzeżenie terytorialne odnosi się wyłącznie do poprzedniej części zdania, a nie następnej. Do tego samego wniosku prowadzi interpretacja postanowień regulaminu z zastosowaniem zasad wykładni oświadczeń woli. Jak słusznie podniósł organ orzekający powołując się na orzeczenie Sądu Najwyższego z 3 sierpnia 2012 r. (I PK 42/12), przy interpretacji tekstu autonomicznego źródła prawa pracy (art. 9 k.p.) decydujące znaczenie należy nadać zasadom wykładni aktów normatywnych, a nie jedynie odpowiednio i posłkowo stosowanym zasadom wykładni oświadczeń woli składającym się na treść czynności prawa cywilnego.

Mając powyższe na uwadze Sąd drugiej instancji zmienił zaskarżony wyrok i zasądził od pozwanego na rzecz powoda dochodzoną przez niego ostatecznie i nie kwestionowaną co do wysokości kwotę 21.747,62 zł tytułem diet i ryczałtów za noclegi w zagranicznych podróżach służbowych za okres od 1 stycznia do 30 czerwca 2017 r. (art. 386 § 1 k.p.c.).

Pozwany w skardze kasacyjnej zarzucił naruszenie prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) przez błędną wykładnię § 14 ust. 8 Regulaminu

wynagradzania obowiązującego w pozwanej spółce w związku z art. 9 § 1 Kodeksu pracy, prowadzącą do uznania, że kierowcy w prywatnej firmie transportowej wykonującemu przewozy międzynarodowe przysługuje dieta i inne należności z tytułu podróży służbowej przewidziane rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U.2013.167), jeżeli podróż służbowa trwa ponad 4 doby. Z wykładni Sądu wynikałoby, że diety i inne należności z tytułu podróży trwającej do 4 dni, miałyby być wypłacane według stawek dla podróży zagranicznych przewidzianych w Regulaminie wynagradzania.

Pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania.

Skarżący wskazał, że „celem ustanowienia przepisu § 14 ust. 8 Regulaminu wynagradzania jako przepisu szczególnego wobec ogólnej regulacji z § 14 ust. 1, dotyczącej wszystkich pracowników, było przyznanie dodatkowej premii dziennej 50 zł kierowcom międzynarodowym za przedłużający się czas pobytu w kraju, swoistej rekompensaty za utratę wypłacanych za granicą świadczeń w euro. Autorzy regulacji dodali do redagowanego tekstu w ostatniej części zdania, że za ponadnormatywne dni pobytu w kraju oprócz premii oczywiście otrzymywać będą także diety i ryczałty z tytułu podróży wg zasad ogólnych przewidziane dla każdego przebywającego w krajowej podróży służbowej. Na terenie kraju, rzecz jasna. Każda inna wykładnia nie znajduje uzasadnienia”.

Powód wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie jest zasadna.

I. W ocenie skargi w pierwszej kolejności należy oddzielić prawo powszechne wynikające z ustawy oraz z rozporządzenia od prawa zakładowego.

Po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15, nie uległo zmianie stanowisko Sądu Najwyższego, że kierowca wykonujący przewozy w transporcie międzynarodowym był w podróży służbowej i miał prawo do świadczeń związanych z tą podróżą.

Świadczenia te u pozwanego pracodawcy (skarżącego) były ujęte w § 14 ust. 2 aneksu do Regulaminu wynagradzania z 3 lipca 2014 r., zgodnie z którym należności z tytułu podróży służbowych pracodawca wypłacał na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r., poz. 167) z zastrzeżeniem przepisu tego paragrafu.

Spór powstał po zmianie tej regulacji poprzez dodanie w 2016 r. w § 14 ust. 8 przepisu o treści – *„W przypadku wykonywania transportów międzynarodowych, w przypadku kiedy okres pobytu kierowcy w delegacji w danym miesiącu rozliczeniowym będzie większy niż 4 doby, przysługiwać mu będzie premia w wysokości 50 zł za każdy następny dzień delegacji na terenie Polski oraz zwrot kosztów podróży służbowej (diety i ryczałt) w wysokości określonej rozporządzeniem, o którym mowa w ust. 2”*.

Nie było kwestionowane, że nowa premia dotyczyła dni, w których kierowca odbywał podróż w kraju, natomiast spór dotyczył znaczenia dalszej części zapisu z § 14 ust. 8 o treści *„oraz zwrot kosztów podróży służbowej (diety i ryczałt) w wysokości określonej rozporządzeniem, o którym mowa w ust. 2”*. Procesowym wyrazem sporu jest zarzut materialny skargi kasacyjnej błędnej wykładni § 14 ust. 8 Regulaminu wynagradzania w zw. z art. 9 § 1 k.p.

Różnica w wykładni polega na tym, iż według skarżącego pracodawcy zapis ten oznacza, że wyjazd za granicę (podróż służbowa) jest rozliczany na podstawie stawek krajowych, jeśli okres delegacji kierowcy był dłuższy niż 4 doby.

Powód zaś twierdził, iż wprowadzenie regulacji z § 14 ust. 8 nie pozbawiło go dotychczasowego uprawnienia do rozliczenia świadczeń z tytułu wyjazdów za granicę na podstawie stawek przewidzianych dla podróży służbowej za granicą (diety i ryczałt), gdy ta podróż się przedłużała, albowiem premia 50 zł za każdy następny dzień delegacji na terenie Polski nie zniosła uprawnienia do dotychczasowych

świadczeń za czas podróży służbowej za granicą, czyli należne mu świadczenia wedle stawek przewidzianych dla podróży za granicą nie zostały po upływie 4 dnia zastąpione świadczeniami określonymi dla podróży w kraju.

II. Dwie zasadnicze kwestie przemawiają za zasadnością powództwa i niezasadnością skargi kasacyjnej.

1. Pierwsza to stwierdzenie, że nowa regulacja z § 14 ust. 8 nie wyłączała wcześniejszego (podstawowego) uprawnienia z § 14 ust. 2 Regulaminu wynagradzania.

Nowy zapis z § 14 ust. 8 miał swoją przyczynę, którą była pretensja kierowców, że znaczenie dla nich miały podróże w transporcie międzynarodowym ze względu na wyższe diety i ryczałt, dlatego podróż w kraju miała być dla nich „stratą”. *„Zmiana została wprowadzona, bo kierowcy skarżyli się, że jeżeli mają zbyt długi pobyt w kraju, to ich wynagrodzenie w istotny sposób spada, ponieważ zarabiają tak naprawdę na ryczałtach i dietach liczonych w euro. Dla kierowcy istotny jest pobyt za granicą ...”* (zeznania świadka J. D., zapis stanowiska pełnomocnika pozwanego – protokół rozprawy z 15 stycznia 2021 r.). Tę sytuację miała kompensować premia 50 zł za każdy następny dzień delegacji na terenie Polski. Zapis dotyczący premii nie wyłączył jednak zasady ogólnej z § 14 ust. 2, gdyż nie wynika to z jego treści.

Jasno wszak wynika z treści § 14 ust. 8, iż odnosi się do „do wykonywania transportów międzynarodowych” i „przypadku kiedy okres pobytu kierowcy w delegacji w danym miesiącu rozliczeniowym będzie większy niż 4 doby”, wówczas „przysługiwać mu będzie premia w wysokości 50,00 zł za każdy następny dzień delegacji na terenie Polski” oraz „zwrot kosztów podróży służbowej (diety i ryczałt) w wysokości określonej rozporządzeniem, o którym mowa w ust. 2”.

Nie jest też niejasna „sporna” część po spójniku „oraz”, a potwierdzająca „zwrot kosztów podróży (diety i ryczałt) w wysokości określonej rozporządzeniem, o którym mowa w ust. 2”. Ta część nie wnosi nowej treści, choćby dlatego, że nie określa wartości (kwot) diet i ryczałtów, dlatego odsyła do wysokości określonej rozporządzeniem powszechnym, o którym mowa w ust. 2 § 14 Regulaminu wynagradzania. Nie pozwala to na nadanie tej części nowej treści, czyli innej niż w rozporządzeniu, dlatego z tego zapisu nie wynika norma, iż za podróż za granicą

miałyby przysługiwać świadczenia przewidziane w rozporządzeniu dla podróży w kraju.

Spójnik „oraz” nie prowadzi do innej wykładni, gdyż wprowadzona premia 50 zł miała swoje odrębne uzasadnienie. Rodzajowo jest też innym świadczeniem niż wynikające z prawa powszechnego diety i ryczałt. Dlatego wprowadzenie przez pracodawcę tej premii za dobę w kraju nie oznacza, że podróż dłuższa niż 4 dni podlegała w całości rozliczeniu według stawek krajowych, skoro kierowcy z mocy prawa powszechnego za czas podróży za granicą należały się świadczenia określone w rozporządzeniu, czyli z tytułu podróży służbowej za granicą (§ 14 ust. 2 i ust. 8).

Ma rację Sąd w zaskarżonym wyroku, iż zastrzeżenie w § 14 ust. 8 warunkujące liczbę dni delegacji w Polsce odnosi się tylko do premii, a nie do diet i ryczałtów. Oznacza to, że świadczenia te przysługują niezależnie od tego czy podróż odbywa się za granicą czy w kraju. Źródłem prawa do świadczeń z tytułu podróży służbowych był § 14 ust. 2 i 8, a w istocie rozporządzenie powszechne, do którego odwołuje się § 14 ust. 2 Regulaminu wynagradzania.

Natomiast jeśliby intencją pozwanego pracodawcy byłaby zmiana uprawnień na niekorzyść w ten sposób, że kierowca miałby tylko prawo do świadczenia krajowego z tytułu podróży służbowych, albo jeśliby ze stanowiska pozwanego miałyby wynikać, że nowy zapis z § 14 ust. 8 miałby zmienić dotychczasowe uprawnienia z takim skutkiem, to taka „treść” zapisu nie zmienia pierwotnego uprawnienia bez wypowiedzenia zmieniającego albo porozumienia stron.

Konieczne byłoby wówczas wypowiedzenie zmieniające, którego Sąd powszechny nie ustalił i którego dowodu nie ma w aktach osobowych powoda, albowiem gdyby na podstawie nowej regulacji z § 14 ust. 8 Regulaminu wynagradzania powód miał utracić prawo do korzystniejszych (wyższych) świadczeń z tytułu podróży służbowej za granicą, które miałyby zastąpić świadczenia z tytułu podróży w kraju, to wymagane było wypowiedzenie zmieniające. Nie można bowiem pomijać ustawowych reguł dotyczących zmiany regulaminu wynagradzania, gdy zmiana obniża dotychczasowe świadczenia pracownika. Chodzi o naruszenie art. 241¹³ § 2 k.p. w zw. z 77² § 5 k.p. zgodnie z którym do zmiany regulaminu wynagradzania stosuje się odpowiednio art. 241¹³ § 2 k.p., czyli zachodzi

konieczność dokonania przez pracodawcę wypowiedzenia zmieniającego pracownikowi, dla którego nowe postanowienia regulaminu wynagradzania mają być mniej korzystne niż dotychczasowe, czyli w tym przypadku mniej korzystne niż wynikające z przepisów powszechnych, określonych w § 14 ust. 2 regulaminu wynagrodzenia. Nie ustalono w sprawie, iżby wobec powoda (zatrudnionego u pozwanego w 2006 r.) zastosowano takie wypowiedzenie po wprowadzeniu regulacji z § 14 ust. 8 do Regulaminu wynagradzania. Jeśliby przyjąć wykładnię § 14 ust. 8 proponowaną przez skarżącego pracodawcę, to doszłoby do istotnego pogorszenia (pomniejszenia) świadczeń należnych powodowi, przy braku wypowiedzenia zmieniającego. Byłoby to niezgodne z prawem materialnym, gdyż koszty wyżywienia z reguły są wyższe za granicą niż w kraju, zwłaszcza gdy pracownik przez kilka dni przebywa poza miejscem zamieszkania (domem), wówczas jego wynagrodzenie jest niższe. Sytuację tę uwzględnia dieta z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, która na podstawie prawa powszechnego jest znacznie wyższa niż dieta krajowa określona w rozporządzeniu (art. 77⁵ § 2 k.p.). Uprawnione jest zatem stwierdzenie, że istotne obniżenie tej części świadczenia, które choć z nazwy jest dietą, to stanowi część wynagrodzenia pracownika, którą musi przeznaczyć na swoje wyżywienie. Konieczne było zatem wypowiedzenie zmieniające (art. 42 k.p.), aby wprowadzić niekorzystną dla kierowców zmianę wysokości świadczeń z tytułu podróży służbowych, których źródłem było prawo powszechne (rozporządzenie), co potwierdzał § 14 ust. 2 Regulaminu wynagradzania.

2. Druga kwestia również wynika z prawa materialnego, gdyż treść nowej regulacji z § 14 ust. 8 Regulaminu wynagradzania, poza określeniem premii w kwocie 50 zł, nie określała innych stawek świadczeń z tytułu podróży służbowych niż wynikające z rozporządzenia. W takiej sytuacji podstawą zmiany wysokości świadczeń z tytułu podróży służbowych mogłoby być też indywidualne porozumienie (umowa) stron, którego w sprawie nie ustalono. Świadczenia z tytułu podróży służbowej stanowią koszty pracy i dlatego obciążają pracodawcę. Spór nie dotyczył konkretnych kwot spornych świadczeń, a tylko samej wykładni prawa po zmianie Regulaminu wynagrodzenia dokonanej przez pozwanego pracodawcę. Spór dotyczył świadczeń od stycznia do czerwca 2017 r. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15, nie zmienił stanu prawnego na tyle, żeby pozwalał

pracodawcy na dowolne ustalenie zasad rozliczenia kosztów podróży kierowców w transporcie międzynarodowym z pominięciem przepisów prawa powszechnego, kodeksu pracy, rozporządzenia wykonawczego do art. 77⁵ § 2 k.p. i wcześniejszej regulacji z § 14 ust. 2 Regulaminu wynagradzania (por. choćby wyrok Sądu Najwyższego z 30 maja 2017 r., II PK 122/16 i uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 października 2017 r., III PZP 2/17).

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. oraz § 2 pkt 5, § 9 ust. 1 pkt 2, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Zbigniew Korzeniowski Krzysztof Staryk SSA Marek Szymanowski

[SOP]

[ał]